

Svårt förena forskning och barn

Nästan var tredje doktorand inom medicin och odontologi väntar med att skaffa barn på grund av forskningsstudierna. Mer än tre fjärdedelar av de kvinnliga doktoranderna tror att möjligheterna till akademisk karriär påverkas negativt av att ha barn.

FOTO: MAX DANIELSON

II En undersökning från TCO som presenterades i förra veckan visade att så många som 80 procent av de forskarstuderande skulle rekommendera en närstående att börja forska. Och detta trots de nedslående uppgifter som i övrigt kommer fram i undersökningen. Till exempel uppger inte ens var femte att deras utbildning innehåller särskilda förberedelser för yrkeslivet efter examen. Nästan hälften oroar sig för om de kommer att få jobb efter sin forskarutbildning.

– Det finns väldigt många forskarstuderande och väldigt få tjänster på post-doc-nivå, så för många är det inte en tänkbar fortsättning.

Det säger Maja Wällberg, ordförande i doktorandföreningen på Karolinska institutet (KI).

Undersökningen visar också att var tionde doktorand dagligen oroar sig för sin ekonomi. Maja Wällberg säger att av KIs forskarstuderande har inte ens var tredje en doktorandtjänst, utan deras studier finansieras av stipendier och bidrag. Det innebär till exempel att eventuell föräldraledighet belastar institutionens ekonomi eftersom bidrag och stipendier inte berättigar till föräldraförsäkring.

Maja Wällberg, ordförande i Karolinska institutets doktorandförening och Sanna Johansson, doktorandombudsman vid institutet, är överens om att forskning innebär en ekonomisk ansträngning, i synnerhet för dem som också är föräldrar. »Många forskarstuderande står ut med mer än vad andra arbetstagare skulle göra eftersom de ser forskningen som ett privilegium«, säger Sanna Johansson.

– Stipendier och bidrag fortsätter att betalas ut under föräldraledigheten, och många känner nog en mer eller mindre uttalad press från institutionen att få ut så mycket som möjligt för forskningsanslagan.

Sanna Johansson är doktorandombudsman på KI. Hon är inte överraskad

över TCO-undersökningens resultat. Till henne vänder sig forskarstuderande med stora och små problem. Frågor om ekonomi är vanligast, bland annat så handlar det just om svårigheter att kombinera forskning och föräldraskap.

– Främst handlar det om röriga regler kring ersättning vid föräldraledighet och om dålig kunskap om dessa på institutionerna, säger Sanna Johansson.

– Dessutom är det ekonomiskt pressande då forskningsanslagen måste finansiera föräldraledigheten.

Av de tillfrågade är det doktoranderna inom medicin och odontologi som i störst utsträckning, 30 procent, uppger att de väntat med barn på grund av sina forskarstudier (av doktoranderna på lärarhögskolorna har ingen svarat ja på den frågan, av samhällsvetarna/ekonomerna 16 procent, av humanisterna 15 procent och av teknisterna naturvetarna 22 procent). Sanna Johansson säger att det är ett problem men tror att det ligger i den medicinska forskningens natur.

– Påbörjade projekt måste fullföljas för att inte resultaten ska bli inaktuella. Det kan också bli frågor kring upphovsrätten om delar av forskningen läggs över på någon annan.

Varannan doktorand har övervägt att sluta

II Statstjänstemannaförbundet (ST) har med stöd av TCO och TEMO gjort en undersökning som visar att varannan svensk doktorand, oavsett forskningsområde, övervägt att avbryta sin forskarutbildning.

Inom forskningsområde medicin/odontologi kan också nämnas följande:

- Var tionde oroar sig dagligen för sin ekonomi.
- 29 procent ägnar vanligen mer än 46 timmar i veckan åt sin forskarutbildning (inkl ev undervisningsskyldighet).
- 30 procent upplever inte något stöd alls i sin forskarutbildning från prefekten/enhetschefen på institutionen.
- 30 procent uppger att de väntat med att skaffa barn på grund av forskarstudierna (här ligger medicin/odontologi klart över övriga områden).

- 22 procent upplever att institutionen ger dåliga möjligheter att kombinera forskning med föräldraskap.

Undersökningen bygger på enkäter till 2 200 forskarstuderande i hela landet. Trots en svarsfrekvens på 55 procent anser Annette Carnhede, förbundsordförande i ST, att det är tillräckligt många svarande för att dra slutsatser.

Hela undersökningen finns att läsa på www.tco.se.

I mitten av september presenterar Högskoleverket resultatet av en liknande, men större och mer omfattande enkätundersökning »Doktorandspegeln«, i den ingår också en separat intervjustudie om doktorandernas relation till sin handledare. Enligt Högskoleverkets pressekreterare har deras undersökning givit »samma tragiska resultat« som TCOs. (LT)

Sara Hedbäck

sara.hedback@lakartidningen.se